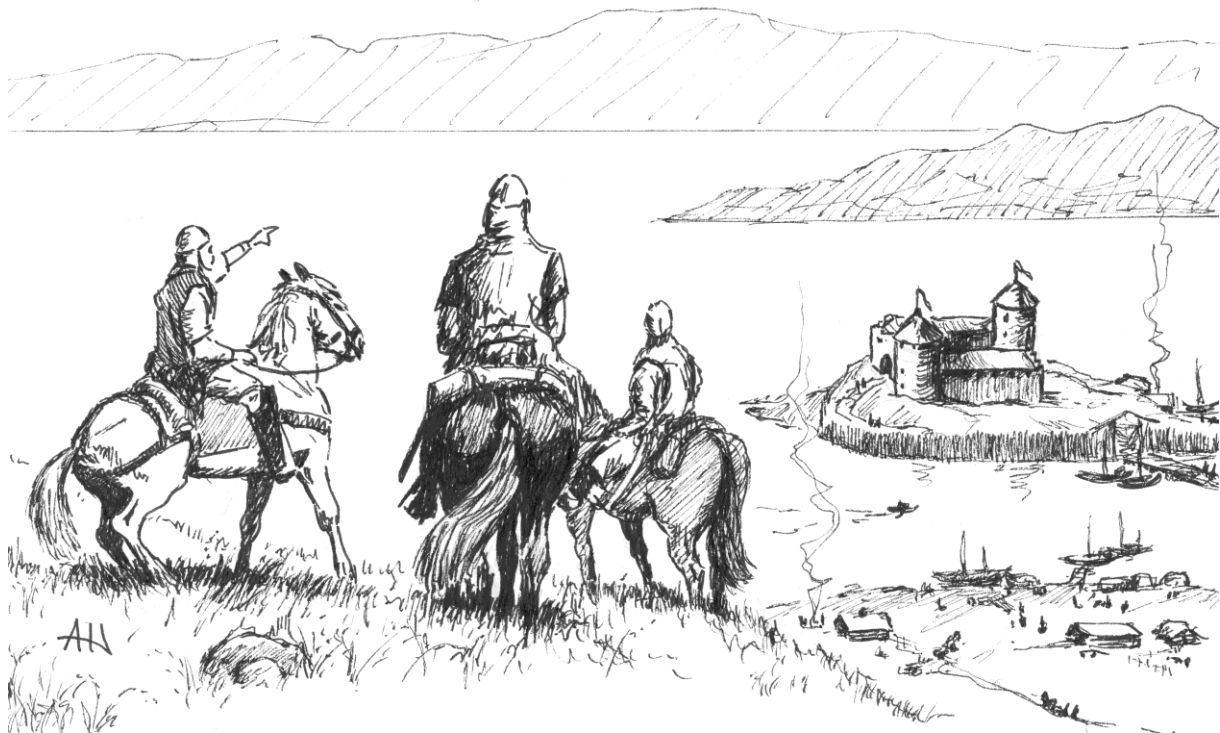

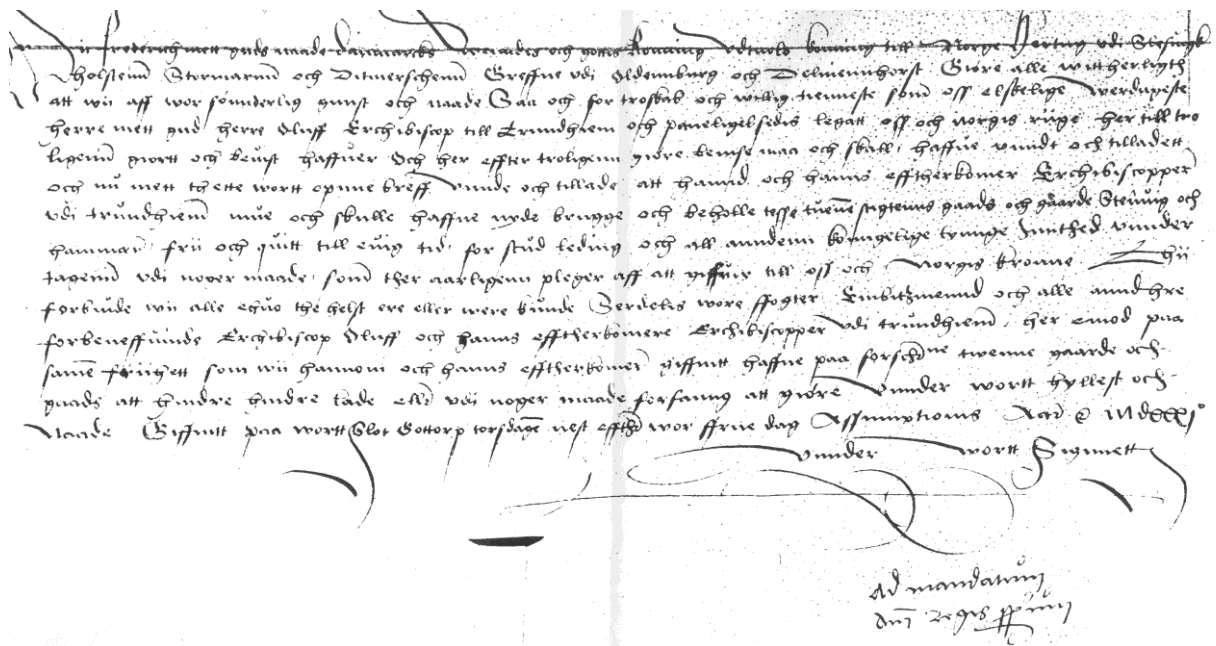
1531 Hammer og Steinvik fritatt for skatt

Noen ryttere kommer galopperende forbi Tiller på Skatval en vakker sommerdag i 1531. Deres mål er Steinvikholm slott – hvor Olav Engelbrektsson skulle befinne seg den dagen. Det var sjelden at post ble sendt innover med rytter, vanligvis brukte de sjøveien. De hadde tatt seg langs fjorden så godt de kunne, og valgte en kløvsti fra Stjørdalsområdet mot Skatval. Det lille følget hadde kommet seg over Stjørdalselva ganske langt øst i dalføret, hvor det var et naturlig vadested. Her overnattet de på et av krongodsene. Nå tok de seg gjennom ganske så tett skog, men visste at de i bakkene nedover mot slottet vil komme ut i åpent lende. Kløvstien gikk ganske så langt oppe - nedunder Forbordsfjellet, og de kom etter hvert svingende utover og nedover på de lange, og den gangen nakne knausene mot Steinvikholm. Det åpne lende var i seg selv et forsvarsverk, ingen skulle kunne liste seg innpå borgen. På en avsats stanser de opp. Selv på den tiden var de mottakelig for vakre utsyn. De beundrer utsikten. Slottet ligger der som en diamant, selve kronjuvelen. Langs sjøkanten er det et yrende liv. Fløan og Steinvik til venstre og Hammer til høyre. Enkelte av rytterne hadde ikke vært her ute før. De ante ikke at det kunne være så mye liv og røre. Det er som ei maurtuve. Flere mindre og store brygger, båter kom og gikk. Gårdene vakre og velstelte.

Tropen skulle snart fullføre sitt oppdrag. Etter en hvile var det meningen at de skulle bli med et av skipene tilbake til Nidaros. Troppsjefen som hadde kløvet med post på sin hest, var en rutinert og betrodd offiser. Han hadde vært på Steinvikholm flere ganger under byggetiden, og kjente flere av erkebiskopens nærmeste medhjelpere. Gjennom disse hadde han fulgt med i striden som stadig var mer og mer merkbar. Han visste hvilken stemning erkebiskopen var i for tiden. De nye strømninger hadde allerede satt sitt preg på garnisonen inne i byen. Flere og flere oppdrag gikk ut på å eskortere høytstående personligheter gjennom Trøndelag og Møre. Allianser ble brutt, nye dannet. Kurérpost var på vandring på svette hesterygger. Lite ante han at det i posten denne gangen lå brev, ordre og andre skriv fra selveste kong Frederik. Hadde han så vist, ville han nok kunne fått hørt selveste utropene fra erkebiskopen da seglene ble

brutt. Olav Engelbrektsson like ikke post fra det kongelige slott på Gottorp. Bare det å se kongens segl gjorde ham rasende.

Her forlater vi denne fingerte innledningen. Vi vet at Olav Engelbrektsson mottok et brev fra Frederik I. Og selv erkebiskopen måtte nok sikkert innrømme at det var et av de bedre brev han hadde mottatt fra kongen, og som ga ham disposisjonsrett over et par av krongodsene i nærheten av Steinvikholm slott – som nettopp var fullført. Dette passet ham ypperlig, som grøde og føde ovenfor slottets daglige drift. Men erkebiskopens forhold til Fredrik gjorde ham helt sikkert også litt mistenksom. Spesielt når kongen var så generøs å fritta nevnte bruk for skatt og andre byrder for evig tid. Se oversettelsen av brevet.

Frederik I var sønn av Kristian I og Dorothea av Brandenburg. Født den 7. oktober 1471 i Haderslevhus, og var konge av Danmark og Norge fra 1523 til 1533. Fredrik vokste opp i hertugdømmene Schleswig og Holstein. Hans valgspråk var: *Mit håb er Gud alene.*

I 1490 foranlediget Kristian I's enke Dorothea en deling av hertugdømmet mellom hennes sønner Hans og Frederik, slik at Hans fikk den segebergske delen og Frederik, som fikk lov til å velge først, den gottorpske delen. For ikke å bryte en gammel avtale om at hertugdømmene skulle forbli udelt, het det seg at Hans og Frederik skulle styre dem sammen. Fra 1490 til 1523 regjerte hertug Frederik på Gottorp og brakte både fred og stigende velstand til hertugdømmet. Da Kristian II's trone begynte å vakle inngikk Frederik en allianse med misnøyde medlemmer av den danske adelen. Den 8. mars 1523 erklærte hertug Frederik krig mot sin nevø, kong Kristian II, og allerede 18 dager senere ble Frederik hyllet som konge i Viborg. Da Kristian II forlot Danmark den 13. april, underskrev Frederik sin håndfestning med adelen, og lot seg hylle som Frederik I av Danmark og Norge. Frederik var gift med kurfyrsten av Brandenburgs datter, den da 15-årige hertuginne Anna. Hun døde i en alder av

27 år. De fikk to barn, den senere kong Kristian III og Dorothea av Oldenburg, som ble gift med Albrecht av Preussen.

Kristian II og hans dronning Elisabeth forlot København ombord på orlogsskipet "Løven" og flyktet til Nederland. Det var en sorgens dag for Københavns innbyggere og for Danmarks allmue og borgerskap. Vollene og stranden var etter sigende fulle av bedrøvede mennesker, som fulgte sin bortseilende konge med øynene. Kristian II's lover ble erklært for fordervelige og hans lovbøker ble brent på bålet.

Frederik I's regjeringsperiode var preget av uro blant borgere og bønder, som ønsket å få Kristian II gjeninnsatt som konge, noe også Olav Engelsbrectsson på Steinvikholm senere ønsket. I årene 1524 og 1525 var det tilløp til opprør i Jylland og Skåne. Kristian II's stattholder på Gotland, Søren Norby gikk i land i det vestlige Blekinge i et desperat forsøk på å få gjeninnsatt Kristian II på Danmarks trone, og det lyktes å samle ikke mindre enn 8 000 mann, som innledet en beleiring av Helsingborg slott. Frederik I's holsteinske hærfører Johan Rantzau med en hær på 900 fotfolk og 400 ryttere, samt artilleri, forente seg med den danske adelshæren og en kontingent svenske tropper. Disse knuste den utrente bondehæren i to blodige slag ved Lund den 28. april og ved Bunketofte på Helsingborgsletten den 4. mai 1525. I slaget ved Lund ble bøndene forfulgt helt inn i byens domkirke, og 60 borgere, som hadde søkt tilflukt i kirken, ble slept ut og slaktet av soldatene. Bondehærens tap ble antatt til cirka 3 000 døde.

I 1532 lyktes det Frederik å lokke Kristian II fra Norge til Danmark under løfte om fritt leide. Kongen brøt trolig løftet og satte den tidligere monarken i fengsel på Sønderborg slott. I 1549 ble den nå 68-årige Kristian II overført til Kalundborg slott, hvor han oppholdt seg til sin død i 1559.

I størstedelen av sin regjeringsperiode oppholdt Frederik seg på Gottorp Slott. Han kom kun til Danmark når det var absolutt nødvendig, og Norge besøkte han aldri. På tross av den strenge håndfestningen lyktes det Frederik å få stor politisk innflytelse. I noen tilfeller truet han med å fraskrive seg tronen til fordel for den landflyktige Kristian II. Dette var ganske virkningsfullt.

På tross av at han i håndfestningen hadde lovet å verne den katolske kirke, innførte Frederik I reell religionsfrihet for lutheranere i Danmark. Eksempelvis utnevnte han til sin kapellan Hans Tausen, som vakte røre med sine sterkt lutheranske prekener. I 1526 innførte Frederik I bestemmelsen om at biskopene for framtiden skulle velges i Danmark. Frederik I døde på Gottorp slott den 10. april 1533. Hans død utløste Grevefeiden. Han ble begravet i Schleswig domkirke.(Kilde: Wikipedia)

Tilbake til det konglige brevet fra 1531: I følge originalen på pergament i Riksarkivet (Munch Samlinger no.89), hvor kongeseglet henger ved, står følgende:

Kong Fredrik I tillater erkebiskop Olav av Trondheim og hans etterfølgere å bruke og beholde to av stiftets gårder, Steinvik og Hammer i Skatval sogn, Stjørdalen, fri for leding (leidangsskatt) og annen konglig tyngsel (skatter og avgifter m.m).

(Sitat): Vi Fredrik med Guds nåde Danmarks vundernes og goternes konge, utvalgt konge til Norge, hertug av Slesvik, Holstein, Stormarn og Delmenhorst, gjør alle vitterlig at vi av vår synderlige gunst og nåde så og for troskap og villig tjeneste som oss elskelige verdigste herre med Gud herre Olav erkebiskop til Trondheim og pavelig setes legat oss og Norges rike her til troligen gjort og bevist har og her etter troligen gjøre og bevise må og skal, har unt og tillatt og nå med dette vårt åpne brev unner og tillater at han og hans etterkommende erkebiskoper i trondheim må og skulle ha, nyte, bruke og beholde disse to stigens gods og gårder Stenvik og Hammer, fri og kvitt til evig tid, for (stud) leding og all annen kongelig tyngsel,

intet unntatt i noen måte, som der årligen pleier av og gis til oss og Norges krone. Derfor forbyder vi all hvem der helst er eller være kunne, særdeles våre fogder, embedsmenn og alle andre førnevnte erkebiskop Olav og hans etterkommende erkebiskoper i Trondheim, her imot på samme frihet som vi ham og hans etterkommere har gitt på førnevnte to gårder og gods å hindre eller la hindre, eller i noen annen måte gjøre forfang, under vår hyllest og nåde. Gitt på vårt slott Gottorp torsdagen nest etter Vår frue dag assumpsjon år etc. MDXXXI under vårt signet. Sub plica: Ad mandatum domini regis proprium (sitat slutt). Bakpå er det skrevet med erkebiskopens hand: ”Kongens brev på Stenvik og Hammer”.

I dag ligger Hammer- og Steinvikgårdene der som vakre juveler, som ikke bare binder sammen det viktigste vi har som arv, nemlig vårt kulturlandskap, men gir signaler om en av landets sterkeste brytningstider der Steinvikholm dominerer i bakgrunnen. Familiene Hammer og Steinvik står vakt om vår historie. Vi skylder dem så meget i det henseende. Kanskje gjør kommunen det også? For det står da vittrilig at de er fri for all skatt ”til evig tid” og ”intet unntak i noen måte”. Spørsmålet vår utmerkede kemner, Egil Moen - må vurdere, er om skatten som er betalt inn de siste hundre årene er å anse som ”konglig tyngsel” og/eller kommunal. ”Kongelig” i overført betydning er vel fortsatt ”staten”, så noe må da våre gode venner på Skatval få tilbake! Men jeg er overbevist om at de også vil kunne akseptere et tilbud om å glemme fortidens innbetalinger ved å slippe å betale skatt fra nå av.

